

Verslag debat 'Verbinding Leidsche Rijn-Utrecht langs de Limes-weg?'

8 februari 2008

Debatcentrum Tumult, Utrecht

Georganiseerd door Programmabureau de LIMES

Moderator:

Saskia van Dockum Directeur Utrechts Archief en bestuurslid St. de Limes

Sprekers:

Erik Graafstal Stadsarcheoloog Gemeente Utrecht

Herre Wynia Stadsarcheoloog Gemeente Utrecht

Theo van Wijk Voorzitter St. Domplein 2013

Panelleden:

Dr. Martijn Duineveld Universiteit Wageningen

Prof. Bloemers Universiteit van Amsterdam

Annemiek Rijckenberg Adviseur en voormalig wethouder Utrecht

Marinke Steenhuis Directeur Steenhuis Stedenbouw en Landschap

Mariet Schoenmakers Directeur AM Concepts

Peter Kuenzli Gideon Consult

Jan van Embden Secretaris Fietsersbond Utrecht

Erik Graafstal:

Erik Graafstal begint zijn presentatie met aan te geven dat het niet zozeer draait om de vraag 'hoe verbinden we Leidsche Rijn met Utrecht', maar meer om de vraag 'hoe maken we Leidsche Rijn gezond?'.
Lopende door zijn verhaal presenteert hij de volgende stellingen die niet altijd even 'lief' zijn voor de Limes:

-De ware schat van Leidsche Rijn is de ingepaste én opgegraven geschiedenis van 3000 jaar wonen en werken in een landschap dat de sporen daarvan nog overal toont. De voortdurende concentratie op de limes leidt op den duur tot een ernstige vorm van 'geheugenverlies'.

-Als de cultuurhistorie wil bijdragen aan de grote opgave, namelijk Leidsche Rijn verbinden met de bestaande stad, kan zij het zich niet veroorloven al haar kaarten te zetten op de limes. Voor de stedenbouw moet het zichtbare cultuurlandschap met al zijn verbindingen principieel steeds prevaleren.

-We moeten veel meer gebruik maken van de specifieke zeggingskracht van de Nederlandse archeologie: zij confronteert ons in de vertrouwde woonomgeving met het cultureel vreemde en met de permanente veranderlijkheid van ons land. De limes als overwoekerd lijnelement belichaamt deze potentie als niets anders.

- Leidsche Rijn zocht naar identiteit en heeft goud gevonden. Er is veel geïnvesteerd om dit op te delven en te etaleren, maar vooralsnog presenteert Leidsche Rijn een ingerichte vitrine zonder informatie

Theo van Wijk:

Theo van Wijk presenteert het initiatief 'Domplein 2013'. Hij spreekt over ontmoetingen in tijdslagen onder de grond. Het Domplein moet verworden tot een nationaal plein. In de toekomst moeten de plannen leiden tot een weg die onder het plein doorloopt, zodat je over de oude wegen van de Romeinen kunt lopen.

DEBAT

Prof. Bloemers is het eens met de eerste stelling van Eric Graafstal dat niet alleen de Romeinse tijd gekozen moet worden. Ook de andere tijden die in dit gebied belangrijk zijn geweest, moeten aan bod komen, bijvoorbeeld de prehistorie. De Limes moet bekeken worden in het langetermijnperspectief. Wat was er vóór de Limes? Dat moet geactualiseerd worden en gespecificeerd voor Utrecht. Hetzelfde verhaal over de Romeinen kan verteld worden in Keulen en in Wenen. Je moet echter met je ogen dicht naar het verhaal kunnen luisteren, en dan Utrecht daarin herkennen.

Annemiek Rijckenberg reageert op de vraag of er met erfgoed een connectie gemaakt kan worden tussen het oude Utrecht en de nieuwe stad Leidsche Rijn. Bij de ontwikkeling van Leidsche Rijn waren de archeologische vondsten een cadeau, maar ook een vervelend gegeven. Het is een worsteling geweest wat ermee gedaan moest worden. Annemiek Rijckenberg is het met de heer Bloemers eens je nooit iets moet reconstrueren wat nooit is geweest. Beleefbaarheid is een illusie en verbindingen ontstaan alleen door echt gebeurtenissen, niet door een schijnwereld.

Marijn Duineveld gaat in op wiens erfgoed het is en niet zozeer welk erfgoed het is. Hij is het deels eens met Bloemers en Rijckenberg, maar heeft andere motieven hiervoor. Hij heeft het over het 'wikip-dedain'. Hij snapt heel goed dat bewoners niet zo'n metalen plaat willen, maar wipkippen.

Erfgoed moet vanaf het begin worden gepeild bij de bewoners. De vorm zou romantisch en onontdekt kunnen zijn. Journalisten moeten Leidsche Rijn ingestuurd worden om te peilen wat de ideeën zijn van de bewoners. De diversiteit bestaat niet alleen uit de Limes, het is een uitgangspunt voor meerdere lijnen die van belang zijn.

Marinke Steenhuis geeft aan in hoeverre de Limes als capitaal voor de gemeente gezien kan worden. In de discussie rondom de Randstad is Utrecht het buitenbeentje. Utrecht past niet meer in de 'big four'. Utrecht kan juist met een culturele component, deels geworteld in de Romeinse tijd, zichzelf weer op de kaart zetten. Het is een 'selling point' voor de stad. Hierbij pleit Steenhuis wel voor meer gelaagdheid. De Limes is één van de lagen. De snede van het kanaal en de A2 zijn echter ook lagen en voorbeelden van ons gevormde landschap. Verschillende doelgroepen kunnen met verschillende verhalen bediend worden.

Mariet Schoenmakers wijst met name op het belang van het bewustzijn van de geschiedenis. De mentale geschiedenis, het besef dat je deel bent van het verhaal. Het helpt om te hechten aan je woonplaats. Diversiteit voor de verschillende doelgroepen is hierin belangrijk. Leidsche Rijn heeft een enorme rijkdom in zich. En het mooie van de Limes is de Europese dimensie.

Het reconstrueren van erfgoed moet een experience zijn, zonder dat je het doel weet. Je mag herinterpreteren zonder dat er een verhaal nodig is. Het debat over schoonheid moet hierbij niet uit de weg gegaan worden, vooral de bewoners moeten erin betrokken worden. Het 'gewone' mag ook zeker een plaats vinden.

Peter Kuenzli heeft met Beyond meegewerkt. Dit is een kunstproject waarbij kunst en erfgoed worden verbonden in Leidsche Rijn. Het is zoeken naar mogelijkheden om de cultuur van nu te verbinden met de bewoningsgeschiedenis van vroeger. Dit kan alleen door vele lagen dieper te gaan, en niet direct alles na te bouwen. Aan de verbinding tussen Leidsche Rijn en Utrecht kan meer body gegeven worden door een schitterende verbinding. Er moeten nieuwe aanleidingen gegeven worden om Leidsche Rijn te gaan ontdekken. Over 10-20 jaar is het verhaal dan niet meer nodig, iedereen kent iedereen het en dan hoeft er geen bord meer bij te staan.

Jan van Embden wil graag een fietsverbinding die kwaliteit, snelheid en veiligheid biedt. De route tussen Leidsche Rijn en Utrecht heeft grote delen die erg mooi zijn om te fietsen. Helaas bleek de route geen ervaring op te roepen van verbinding, identiteit, cultuur of Romeinen. Het was meer een gevoel van 'zadelpijn in Leidsche Rijn'. Hij pleit voor uniformiteit in het plaveisel van de fietsroute. Er zit potentie in de route, maar dan moet wel de Romeinse tijd beleefbaarder gemaakt worden. 'Beter iets dan niets.'

Het publiek mist de historische punten langs de fietroute die verwijzen naar de Romeinen. Bovendien worden de Romeinen herinnerd met 'een plaat oud ijzer', wat niet aansluit bij wat de bewoners willen. De herkenbaarheid is moeilijk te vinden.

Peter Kuenzli geeft aan dat Leidsche Rijn niet af is in een generatie. De verbinding wordt straks nog veel duidelijker met de verlegging van de A2, waardoor je de geschiedenis gaat ervaren. De geschiedenis die onder de grond zit is de grootste kwaliteit. Het filmpje laat een armzalig beeld zien, terwijl er heel veel potentie in het plan zit en Leidsche Rijn daarmee kan ontstijgen aan een gemiddelde vinexwijk.

Annemiek Rijckenberg zou pleiten om de oude ambities weer boven tafel te krijgen en uit te voeren. Het doet pijn om te zien wat Leidsche Rijn had kunnen zijn in vergelijking met wat het nu is. Uiteindelijk is het een dakpannententoonstelling geworden. Da basisstructuur van Leidsche Rijn is nog steeds goed, dus het heeft nog steeds potentie.

Prof. Bloemers sluit aan bij Annemiek Rijckenberg door aan te geven dat er wel degelijk potentie zit in Leidsche Rijn en vergelijking met NL en de EU. Het had ook de Bijlmer kunnen worden! Hij geeft nog drie belangrijke punten mee.

1. We zijn op een moment in een proces dat 20 jaar loopt, nog niet alles kan goed en klaar zijn.
2. Laboratorium Belvedere laat bestuursprocessen verbinden aan cultuur. Nederland heeft hierin veel potentie om drie redenen: de hoogstaande planologie, een hoog niveau van architectuur en goede archeologie. Door deze drie onderdelen te combineren in het ontwikkelen van metropolitanen landschappen, ontstaat een hoge potentie.
3. Bij de vraag wel of geen verbinding te realiseren tussen Leidsche Rijn en Utrecht, gebruikt Bloemers de slogan 'living apart together'. Je hebt drie castella en een oude en nieuwe stad, ieder met een eigen gezicht en geschiedenis. Maar deze hebben wel verband met elkaar. Er kan een bundel van wegen worden gelegd aan de 21^e eeuwse weg. De verbinding moet los-vast zijn.

Uit de zaal komt de vraag waarom het archeologisch kapitaal niet benut wordt. Herre Wynja geeft hierop aan dat contact maken met de archeologie heel belangrijk is. Het gaat om de mentale verbindingen. Echter, een deel van de beoverters is hierin geïnteresseerd. Zo'n ijzerplaat is elitair maar misschien ook prachtig. Het wil zeggen: hier waren de Romeinen. We kunnen nu eenmaal niet alles opgraven.